

DE EERSTE HUWELIJKSNACHT

Ineke Strouken*

Over geen nacht wordt zo geheimzinnig gedaan als over 'de eerste huwelijksnacht'. Als je de grapjes mag geloven, gebeurt er heel wat die nacht. De man neemt, de vrouw geeft. Het kersverse paar wordt op romantische en erotische wijze één in een gedeelde liefde. Naast het geven van het jawoord aan elkaar, is de eerste huwelijksnacht een van de hoogtepunten van een huwelijksluiting. Maar wat gebeurt er nu eigenlijk tijdens deze nieuwsgierigheid prikkelende nacht?

In de zestiende eeuw werd 'het naar bed brengen van de bruid' regelmatig door kunstenaars uitgebeeld. Het was een onderdeel van het huwelijksfeest. Als het bijna tijd was om afscheid te nemen, werden bruid en bruidegom - begeleid door muziek en vrolijke, dansende bruiloftsgasten - naar het met palmen en bloemen versierde huwelijksbed gebracht. Dit thema is heel mooi te zien op een gravure van Pieter Balten 'De tranen van de bruid', in het bezit van het Rijksprentenkabinet. Op aansprekelijke wijze laat Pieter Balten op deze gravure de angst en het verdriet van de bruid zien. Zij ging immers de onzekerheid tegemoet. Door het huwelijk werd zij in één klap van kind een volwassen vrouw, ging ze over naar een andere familie en moest ze haar leven en bed delen met haar echtgenoot. Al die veranderingen werden het bruidje op de gravure van Pieter Balten een beetje te veel. Huilend wordt ze naar bed gebracht. En zelfs de troostende woorden van haar man kunnen haar niet kalmeren.

Bij katholieken kwam de priester vaak het huwelijksbed zegenen. In dit bed immers moest het huwelijk die nacht worden 'geconsumeerd'. Kinderen krijgen was het doel van een huwelijk. Een huwelijk zonder kinderen werd als een mislukking beschouwd. Net als een leven zonder partner ook niet compleet werd gevonden. Maar men mocht pas seksuele omgang met elkaar hebben als men getrouwd was. De bruid moest maagd zijn als ze in het huwelijk trad. Tijdens die eerste huwelijksnacht moest ze haar maagdelijkheid verliezen, dat maakte het paar pas echt getrouwd.

* Ineke Strouken (1951) is directeur van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur, het landelijk steunpunt voor volkscultuur, regionale geschiedenis, folklore en volkskunst. Zij studeerde in 1988 af aan de Universiteit Utrecht met sociale geschiedenis en vrouwen-geschiedenis als specialisatie.

De afgelopen vijftien jaar heb ik vele respondenten gevraagd naar hun beleving van de eerste huwelijksnacht. Hun antwoorden geven een duidelijke ontwikkeling weer. Mijn oudste respondenten - getrouwd vóór 1925 - verhaalden vooral over onwetendheid en de angst en spanning die dat met zich mee bracht. Vooral de wat rijkere boerinnen, die maar binnen een beperkte kring hun huwelijkspartner mochten uitzoeken, wisten verbazend weinig over seks. Hun voorlichting bestond vooral uit wat je niet mocht in de verkeringsstijd en wat ze van de dieren hadden gezien. Tijdens de huwelijksbiecht - het gesprek dat de pastoor voor het huwelijk had met het aanstaande paar - en in een intiem gesprek met moeder vlak voor de grote dag, werd hun verteld dat ze maar moesten vertrouwen op hun man, die dikwijls ook niet veel meer wist. De herinnering aan hun eerste huwelijksnacht is vooral een van niet weten, gespannen afwachten, de man de leiding laten en met het licht uit de eerste intieme toenaderingen zoeken. En... verbazing over het mannelijk lichaam: zóveel groter dan kleine broertjes of neefjes en... het leek wel van kraakbeen?!

In het tweede en derde kwart van deze eeuw veranderen tradities met een steeds snellere vaart. Seksualiteit wordt bespreekbaarder. Meisjes en jongens worden steeds vaker voorgelicht al of niet met behulp van voorlichtingsboekjes. Bruidsparen stappen het huwelijksbed in met kennis van zaken. Maar weten betekent nog niet ervaring hebben. Hoewel ouders, uit angst dat hun dochter ongehuwd moeder zou worden, tot in de jaren zestig seks voor het huwelijk als taboe verklaarden, hebben veel echtparen in die tijd toch de nodige voorhuwelijks seksuele ervaringen opgedaan. En ook al had je 'hèt' niet gedaan, je had elkaar wel gevoeld en gezoend. De eerste huwelijksnacht kreeg iets spannends. Het werd vooral een romantische nacht. Zo een waar je lang naar uitkeek en die het goed deed in films en boeken. Dat de eerste huwelijksnacht tegen kon vallen, kwam ik na doorvragen bij de meeste echtparen wel te weten. Niet voor niets waren de voorlichtingsfilms en -boeken van Oswalt Kolle *Uw onbekende man*, *Uw onbekende vrouw*, *Het wonder der liefde* bestsellers. Die eerste huwelijksnacht stelde niet zoveel voor. Eigenlijk was het later veel fijner. Zeker als het bruidspaar, voor het in bed kon, eerst nog honderden bekertjes water moest leeggieten of ballonnen lek moest prikken.

Nu spreek ik niet vaak bruidsparen meer die geen seks willen voor het huwelijk (wel bij migranten). De meeste meisjes en jongens willen eerst een paar jaar samenwonen voordat ze de grote stap wagen. Dacht men vroeger dat seks binnen het huwelijk hoort en dat seksuele ervaring vanzelf komt, nu vindt men het goed dat kinderen, voor ze zich binden, ervaringen hebben met anderen. Dat maakt ze wereldwijzer en dat komt het huwelijk later ten goede. Jonge stellen trouwen pas als ze zeker weten dat het met dit aspect van de relatie ook goed zit.

Als je al een tijdje samenwoont en al heel wat keren seks hebt gehad met elkaar, wat is dan de functie van het vieren van 'de eerste huwelijksnacht' nog? Niets, zou je zo zeggen. Toch is er een *hausse* van aanbiedingen van bruidssuites: met hemelbedden, bubbelbaden, massageolie, champagne naast het bed en noem maar op. Vooral moeders - en dus ook de vaders - willen hun dochter een romantische, eerste huwelijksnacht bezorgen en geven een bruidssuite en weelderig nachthemd cadeau.

Omdat ik er bij jonge mensen directer naar durf te vragen en ook omdat ze me een duidelijk antwoord durven te geven, weet ik: in de eerste huwelijksnacht wordt helemaal niet romantisch, spannend en langdurend gevrijd. Wel voldaan, moe, nagenietend knuffelen met een glaasje champagne en alle kleren op een hoop, maar toch heel anders dan de mythe van 'de eerste huwelijksnacht' ons doet geloven. Dat wij blijven vasthouden aan een verouderd en veranderd beeld komt omdat wij deze tradities waardevol vinden. Het is de jus van het leven. Zonder deze 'folklore' is het leven en in dit geval het huwelijksfeest een stukje kaler en saaier. Dat is de functie van de hedendaagse 'eerste huwelijksnacht'.